

Naši

Chápu se opěradla těžké dřevěné židle, usedám proti staršímu muži a hledím opět do jeho očí, obepnutých spleť vrásek a záhybů. To je signál. Ten první pohled, kdy se posadíme a složíme ruce před sebe v očekávání hovoru, který je nejvíce ze všeho nesnadným odsouváním vědomí konečnosti a vzýváním možností prošlého života zároveň. A je srdceryvně krásný jako každý minulý moment. Číšnice staví před nás půllitry, jako by nám strkala do rukou opratě na cestu, nepřímou, nevyzpytatelnou a zdánlivou. Za vysokými okny kavárny se odvíjí němý film, ale my tady uvnitř hovoříme, slova zapíjíme a s posuňky bujarých opičáků pomáháme těm dalším na svět. Za stolem je dobře, navzdory všemu, i marné snaze to v plnosti vyslovit.

Vybičování opravdovostí takových okamžiků vydáváme počet z vlastní překotné zkušenosti. Troufáme si na košaté věty a zdá se nám, že mají pravdu. Útlá zápěstí číšnice přisouvají nové sklenice, zatímco její tajnosnubná zádumčivost rozněcuje naše krkolomné rozjitření. Nádech mezi větou a myšlenkou má váhu prozření, třebaže se podobá závratí. Snad ledaže se kdesi v Nepálu snesla koroptev na čerstvě spadáný sníh, a my se ještě nenarodili. Kolikrát v životě lze takto ohromně být!

Posouváme se zvolna v čase, s pachutí sladkých mandlí na jazyku, a jelikož se zabýváme myšlenkami převážně nebezpečnými, naše tváře jsou nepřístupné a napjaté jako tváře mužů před branami ráje. To však už přicházejí ostatní. Číšnice hbitě a mlčky taktuje koňský klus našich průpovědí, jimiž směle pokoušíme věčnost, důstojenství a slávu. Společnost uhání jako splašená trojka napříč stepí, z gubernie do gubernie, od hřbetu knihy k ženskému klínu a zase nazpátek. Je při tom slyšet tah bublin šplhajících po stěnách našich sklenic. Je cítit tíhu našich žaludků a lehkost našich srdcí, přes košile, jak se mýlíme a jak tvrdohlavě trváme.

Martin Lukáš

aluze.cz

revue pro literaturu, filozofii a jiné

<http://aluze.cz>

Obsah:

úvodník

Martin Lukáš: Naši__2

próza

Jan Horníček: Děda__8_12

Martin Klement: Do nitra__12_15

Sára Heltai: Chanson

Olomucensis__15_17

Pavol Ičo: Mača__24_25

poezie

Jan Stanislav: * * * __7

Zdeněk Volf: * * * __18_20

Tomáš Vašut: Lodí k Eldorádu__20

Jonáš Hájek: * * * __22_23

Michal Maršálek: Mlha přitlačí__23

překlad

Zakarijá Támir: Tygři desátého dne aneb

Deník krotitele__4_6

Fruzsina Dobos: * * * __21

recenze

Petra Kožušníková: Kvantové povídky
o lásce vesmírné__26_28

Andrea Chrobáková Lněničková: A z dějin
vystoupil člověk!__28_30

Michèle Baladránová: Mořské
verše__30_31

Kontaktní adresy:

Pavel Kotrla

Bystřička 267

756 24

<http://kotrla.com>

pavel@kotrla.com

Dalibor Malina

Hotel Pančava

Svárov 323

755 01 Vsetín

tel.: 603 165 321

knihkup@vsnet.cz

TEXTY, literární čtvrtletník, číslo 66, ročník XIX.,
šéfredaktor: Pavel Kotrla, vydavatel: Dalibor Malina,
redakce: Jiří Hrabal, Jakub Chrobák, René Kočík,
Dalibor Malina, Martin Škabraha, Martin Lukáš;
redakční rada: Jakub Grombíř, Tomáš Vašut;
registrace MK ČR E 13264, ISSN 1804-977X
internetová adresa: <http://casopis-texty.cz>

Nevyžádané texty nevracíme ani nelektorujeme.

ZAKARIJÁ TÁMIR

Tygři desátého dne aneb Deník krotitele

Pro tygra uvězněného v kleci byla džungle už jen pouhým preludem, ale přesto na ni nechtěl zapomenout. Zlostně se díval na lidi, kteří se shromažďovali kolem jeho klece a jejichž oči ho sledovaly s blahosklonnou nadřazeností a beze strachu. Jeden z nich mluvil klidným, silným hlasem: „Jestli se skutečně chcete naučit mé profesi, tedy krotitelství, nesmíte ani na chvíli zapomenout, že v první řadě musíte zvítězit nad žaludkem vašeho protivníka. Uvidíte, že se jedná o práci, která je obtížná i jednoduchá zároveň. Podívejte se tady na toho tygra. Divokého, sveřepého, pyšného na svou svobodu, sílu a moc... Ale on se změní. Bude klidný a poslušný jako malé dítě. Sledujte, co se bude dít mezi tím, kdo má jídlo, a tím, kdo ho nemá, a učte se!“

Všichni muži okamžitě potvrdili, že budou oddanými učedníky krotitelského řemesla. Krotitel se blaženě usmál, a pak se tygra zvědavým tónem ironicky zeptal: „Jakpak se má náš milý host?“

„Připrav mi něco k snědku, nastal čas mého krmení!“ zavrčel tygr.

„Ty mi rozkazuješ, přestože jsi můj vězeň?“ zeptal se muž překvapeně. „Ty jsi ale směšný tygr! Musíš pochopit, že jediný, kdo tady má právo vydávat rozkazy, jsem já!“

„Tygrům nikdo neporoučí!“

„Ale ty už nejsi tygr. V džungli jsi býval, ale skončil jsi v kleci. Teď jsi pouhý otrok, který plní příkazy a dělá, co si přeju,“ trval na svém krotitel.

„Nikomu nebudu dělat otroka!“

„Musíš mě poslouchat, já jsem totiž ten, kdo má jídlo.“

„Nech si to svoje jídlo!“

„Pak si tedy hladov, chceš-li. Já tě donutím dělat i to, co nechceš,“ odpověděl krotitel chladně a otočil se ke svým žákům: „Však uvidíte, jak se tygr změní. A pamatujte si, že pyšná hlava hladový žaludek nenasytí.“

A tak tygr hladověl a smutně vzpomínal na dny, kdy vyrážel pronásledovat svou kořist jako nespoutaný vítr.

Druhý den se krotitel a jeho žáci znovu shromáždili u tygrovy klece. „Nejsi hladový?“ zeptal se krotitel zvědavě. „Určitě musíš trpět

mučivým a bolestivým hladem. Zkrátka řekni, že chceš jíst, a já ti dám maso, po kterém tak toužíš."

Tygr mlčel.

"Udělej, co říkám, a nebuď hlupák. Přiznej, že máš hlad a hned dostaneš najíst."

"Mám hlad," přiznal se tygr.

Krotitel se zasmál a řekl svým žákům: "Vidíte, dostal se do pasti, z které už neuteče." Vydal rozkaz a tygr dostal flák masa.

Třetího dne řekl krotitel tygrovi: "Jestli chceš dnes jíst, uděláš, co po tobě budu chtít."

"Nebudu tě poslouchat!"

"Neukvapuj se!" uklidňoval tygra. "Můj požadavek je velmi prostý. Začneš chodit po kleci, a až řeknu 'Stůj!', zastavíš se."

"To opravdu není tak hrozné," uznal tygr. "Nestojí to za to, abych byl tvrdohlavý a měl hlad."

"Stůj!" křikl krotitel ostře a rozkazovačně. Tygr okamžitě strnul. "Moc dobře," pochválil ho krotitel.

Tygr byl také spokojen a hltavě jedl. Krotitel se zatím obrátil ke svým učedníkům: "Za několik dní se z tygra stane loutka."

Čtvrtého dne řekl tygr krotitelovi: "Mám hlad. Rozkaž mi, abych se zastavil."

"Vidíte? Moje rozkazy se mu začínají líbit," mrkl muž na své žáky a pokračoval v řeči obraceje se na tygra: "Dnes nic nedostaneš. Jedině, že bys napodobil mňoukání kočky."

Tygr potlačil hněv a řekl si: "Však bude legrace, když zamňoukám."

Napodobil mňoukání, ale krotiteli se to nelíbilo: "To je hrůza. To má být mňoukání? Vždy je to jenom řev!" Tygr to zkusil ještě jednou, ale krotitel se dál mračil. "Mlč, mlč!" zarazil ho. "Nemá to cenu. Dnes už tě nechám trénovat a zítra si tě vyzkouším. Když se mi to nebude líbit, nebudeš jíst."

Krotitel se pomalými kroky vzdálil. Učedníci ho následovali a něco si mezi sebou se smíchem šeptali. S pokorou vzpomínal tygr na džungli, ale ta byla daleko.

Pátý den se krotitel tygra zeptal: "Podívej, jestli úspěšně napodobíš kočičí mňoukání, dám ti pořádný kus čerstvého masa." Tygr začal napodobovat mňoukání. "Výborně!" zatleskal krotitel spokojeně, "mrouskáš jako kocour," a hodil mu maso.

Šestáho dne, když se krotitel k němu přiblížil, začal tygr okamžitě mňoukat, ale krotitel zůstal tichý a zachmuřený.

„Slyšíš, jak mňoukám?“

„Zahýkej jako osel!“ rozkázal mu.

Tygr znejistěl: „Já, tygr, který nahání strach všem zvířatům v džungli, já že mám hýkat jako osel? To radši umřu, než abych tě poslechl.“

Krotitel odešel od tygrovy klece bez jediného slova.

Nadešel sedmý den. Krotitel přistoupil ke kleci. „Ty nechceš jíst?“ vlídně a s úsměvem se zeptal tygra.

„Chci,“ odpověděl tygr.

„Jenže maso, které chceš, má svou cenu. Zahýkej jako osel a dostaneš jíst,“ stanovil podmínky krotitel.

Tygr se snažil rozpomenout se na džungli, ale nešlo mu to. Se zavřenýma očima zahýkal.

„Tragické,“ řekl krotitel. „Přesto ti dám kousek masa, protože je mi tě líto.“

Osmý den krotitel řekl tygrovi: „Pronesu začátek projevu, a až skončím, ty mi budeš obdivně aplaudovat.“

„Budu,“ souhlasil tygr.

„Občané!“ začal krotitel svůj projev. „Již dříve jsme měli řadu příležitostí vysvětlit náš postoj k osudovým záležitostem. Tento náš rozhodný a upřímný postoj se nezmění, i kdyby se proti nám spikly nepřátelské síly. S vírou zvítězíme!“

„Musíš se podívat všemu, co řeknu, a pochvalně tleskat,“ zasyčel krotitel směrem k tygrovi.

„Odpusť mi,“ řekl tygr omluvně. „Jsem jen nevzdělaný blb. Tvá řeč je určitě skvostná. Budu tleskat, jak si přeješ.“

Tygr zatleskal.

„Nesnáším přetvářku a pokrytce,“ zaburácel krotitel. „Dnes ti za trest odnímám jídlo.“

Devátý den přišel krotitel s kupou sena, hodil ji tygrovi a rozkázal: „Jez.“

„Co je to?“ divil se tygr. „Já jsem přece masožravec.“

„Od dneška už budeš jíst jen seno,“ odbyl ho krotitel.

Když tygrův hlad zesílil, pokusil se seno sníst. Jeho chuť se mu hnusila a s odporem se odvrátil. Za chvíli se však k němu vrátil a pomalu si na něj začal zvykat.

Desátého dne zmizel krotitel i jeho žáci, tygr i jeho klec. Z tygra se stal občan a z klece město.

Z arabštiny přeložil Přemysl Zbončák.

Zakarijá Támir (1931, Damašek) je syrský spisovatel a publicista. Začínal jako autor knih pro děti a byl redaktorem několika kulturních časopisů. Svou první povídkovou sbírku publikoval v roce 1960, následovaly mnohé další. Jeden z mistrů krátké arabské povídky. Přeložený text pochází ze sbírky *Tygrí desátého dne* (1978).

JAN STANISLAV

SÍDLIŠTĚ

Z úzkých ulic trčí k nebi
listnaté stromy v parcích,
které dehonestuje
změť lahví
a obalů z fast foodu.
Ze zakrslých keřů
vyletí holubí dvojice,
za pár vteřin
pochoduje jejich směrem
sebevědomý kačer,
už totálně zpitomělý a drzý
jako „pán tvorstva“.
Na skrytém palouku za podjezdem
bylo kdysi možné slyšet smích,
nadávky a život.
Teď tam již nějaký čas
zívá udusaná hlína,
vzduchem se šíří smrt.

NÁVRAT K PRASTARÉ LIDSKÉ ZKUŠENOSTI

Počáteční provinění
je vystřídáno
křupavou opečenou slaninou
na šťavnatém
hovězím mase.
Slaný uzený losos
nezadržitelně proplová
tvými vyzývavými ústy,
která ještě zkrášlují
trhané listy salátu
s bylinkovým dresinkem.
Teď ležíme
na rozkládacím gauči,
naše těla jsou propletena
jak nekonečné sítě střev.
Troufal by si
někdo říct,
že láska
neprochází žaludkem?

JAN HORNÍČEK

Děda

Tramvaj drncá a já se prohlížím v jejím špinavém okenním skle. Je mi skoro čtyřicet a nejsem zrovna pěkný chlap. Přes poněkud hloupé brýle na mě zírá upocený oválný obličej s dvojitou bradou a velkými kouty v řídkých vlasech. Nad páskem vybledlých riflí trčí rosolovité břicho, ramena mám dávno rozměklá, povislá a schovaná v komunistické šustákové bundě. V ruce oprýskanou kabelu z nejlacinější náhražky kůže. Nudný, unavený, nezajímavý člověk. A navíc mluvím protivnou fistulí, jako nějaká buzna.

Málokdo si mě vůbec na ulici všímá a když už, tak se mi smějí za zády. Hezčí a nadaní lidé mě přehlížejí a opovrhují mnou už od pohledu. A mně nezbývá než pořád dokola děkovat osudu, že mi nadělil takovej ksicht. Jsem nevýrazný, nenápadný strejda a žívím se jako nájemný vrah.

Zastávka. Tramvaj trhaně brzdí a jakási mladá paní mě prosí, abych jí pomohl s kočárkem. Usměju se na ni. Proč ne. Proč bych nepomohl?

Ani nepoděkuje. Jsem pro ni najednou vzduch. Pro většinu lidí jsem vzduch, když zrovna něco nepotřebují. Vystupuji na další zastávce.

Není těžké oddělat chlapa. Stačí vědět, jak na to. A není těžké najít někoho, kdo vás to naučí. Zvláště tady, v bývalém Československu. Za socíku tu byla kupa pionýrských táborů, teď v nich cvičí ruská mafie zabijáky. Můžeš se přidat, když znáš pár lidí. A já pár lidí znám.

Naučí tě třeba sundat chlapa tak, že mu podrazíš nohy někde na ulici a nenápadně mu přitom ťukneš hlavou o chodník, až lebka praskne jako kokosovej ořech. Chce to jen trochu cviku. Nebo tě naučí jedy, nebo nože, nebo pistole. A taky auta, to je kapitola sama pro sebe. Lidi by se divili kolik dopravních nehod vůbec nebylo nehodama. Ale dost o tom.

Dům, kam mám namířeno.

Normální řadový činžák, jakých je na okraji Brna hromada. Už jsem tady během týdne snad podesáté. Bylo potřeba si všechno pořádně očíhnout. Zas je to jedna z těch těžších prací. Vybrali si mě, protože ten chlap prej už přede mnou oddělal tři za-

bijáky a rozpustil je ve vaně, nebo co... Byli to amatéři, ale stejně...

Trochu mě mrazí v zátylku. Mám těžší práce rád. Je za ně víc peněz a je to větší adrenalin. Na druhou stranu jde často vo kejhák. Člověk v týhle branži nesmí udělat chybu. Taková chyba rovná se smrt. A ačkoli na nějaky peklo a ďábla nevěřím, tak se smrti přece jen kurva bojím.

Najdu zvonek. Po chvíli se ozve zvuk dveřního bzučáku a cvakne zámek. Vypadá to, jako bych šel na návštěvu. A není na tom nic těžkého. Divadlo pro lidi s trochou jednoduchých rekvizit. Zvuk bzučáku jsem pustil z mobilu a přitom si v zámku hraju s paklíčem. Všechno se tváří hladce a přirozeně.

Schody. Jdu a přemýšlím. Jsem docela přemýšlivý člověk. Občas čtu a jsem pragmatik. A to, co dělám, je prostě práce. Nikdy jsem neměl výčitky a nikdy nevidám obličejů těch, co jsem zabil.

Je to práce skoro jako každá jiná. A hlavně je to práce, která je potřeba. Čas od času se prostě stane, že svět je příliš malej pro dva lidi, a jeden musí zmizet. Lepší než, aby to napětí přerostlo v nějakou válku, nebo co. Někdy si připadám jako takovej přirozenej ventil nenávisti.

Samozřejmě, není správný zabít člověka. To je jasné i mně. Jenže někdy to jinak nejde. Protože zabít některý lidi je daleko menší zlo, než je nechat žít. Nemyslím si, že bych konal dobro, to ne. Ale výčitky nemám. Někdo to udělat musel.

Vytahuju z kabely svýho glocka. Má přebroušenou hlaveň, aby nešel vystopovat podle kulky a je to jednoduchá a spolehlivá zbraň. Umím ji rozebrat a složit za chůze se zavřenýma očima, což se nakonec i docela hodí. Vytahuju z kabely i tlumič a připevňuji. Přitom jdu po schodech nahoru do druhýho patra. Nerozžínám a plížím se.

Na chodbu padá z pokoje přes tlustý sklo trocha matnýho světla. Dveře, hra s paklíčem. Člověk nemusí být zámečník, aby to pro něj byla hračka. Někdy dokonce přemýšlím, že až zabíjení nechám, že se budu živit jako zámečník. Za ty prachy, co dostávají...

Zvuk západky. Moje pozornost je teď vybičovaná na maximum. Když člověk otvírá dveře, vždycky za nima musí čekat namířená hlaveň. Jde o zlomky sekundy.

Prázdnó, ticho, klid. Přidušené chrápání

zprava. Ten chlap spí. Smůla. Jeho smůla. I když člověk prostě potřebuje spát, no.

Jednou si na mě taky najali zabijáka. A já věděl, že nesmím usnout, protože už bych se nemusel probudit, že jo. Nespal jsem týden v kuse a pak už mi zabíral jen kokain. Nakonec jsem sice toho chlapa, co po mně šel, nedostal, ale dostala ho policie. Měl nějaký vroubek a v base se oběsil na opasku.

Vplížím se opatrně do pokoje. V křesle je rozteklej jakejsi děda. Podle fotky ho poznávám, ale ve skutečnosti vypadá o dobřejch dvacet let starší.

Slintá zuby. Já to asi neumím říct jinak. Vyvalenej v křesle, hlava spadlá na hrud' a jak chrápe, tak se mu protéza dere z huby ven a visí už vlastně jen na pramínku slin. Děda spí a vypadá jak prototyp naprostýho lidskýho zoufalství.

Jako by věděl, že po něm jdu, a bál se tak, až z toho strachy usnul...

Doprdele kurva!

Přece nebudu vraždit takovouhle lidskou trosku - zbytek po člověku... Nejsem pověřčivej, ale dorazit někoho, kdo má smrt pomalu na jazyku, přináší smůlu. Není správný zabít člověka, a zabít dědka v takovýmhle stavu je prostě zvrácený.

Tady by stačilo počkat si pár měsíců...

A pak mi hlavou proletí ještě něco horšího.

Že na mě ušili boudu. Ten, kterýho jsem měl oddělat, přece údajně zabil už tři vrahouny...

Dědovi teď ovšem vypadnou zuby. Pramínek slin protézu neudržel a ta se rozpačitě skutálela po kárované vestě na zem. V tichu pokoje to zarachotí, až s sebou leknutím trhnu. Děda se probudí.

Zíráme na sebe. Mířím mu pistolí doprostřed čela. A on nevypadá vůbec překvapeně.

„Přišels mě oddělat?“

Co je to za otázku? To je přece jasný, že jsem ho přišel oddělat. Otázka, na kterou existuje jediná správná odpověď - zmáčknout spoušť. Tím by to všechno skončilo a zbavil bych se i toho protivnýho mrazení v zádech.

Jenže... jenže doprdele.

Otázky.

Mám v hlavě najednou hromadu otázek. Co je zač tenhle starouš, kterej vypadá, jak kdyby si ho smrt už předžvýkala? Co proved, nebo komu vadí, nebo...

Doprdele, zmáčkni to!

Jsem profesionál a ptát se jsem se měl už dávno odnaučit. Stačí to zmáčknout, nic víc, nic míň...

Jenže já spustím ruku, zírám na jeho svrasklý zapoceny čelo a nerozumím sám sobě.

A pak to přijde. Jako rána kladivem do zátylku. Stud. Já se před tím dědkem najednou strašně stydím, že jsem ho přišel oddělat. Že jsem mu přišel vystřelit z hlavy ten poslední, bezcennej zbytek života. Je mi trapně. Ztraceně trapně.

Dost na hovno věc, nějaký city. Jenže já dřív bejval docela úzkostlivej.

Je mi trapně, pač i kdybych ho nepřišel zabít, bylo by trapný stát tady ještě docela mladej a pohyblivej, když máte před sebou takovouhle rozkydlou lidskou trosku, co...

Začne se zvedat.

Ztratím nervy.

Namířím na něj a něco zařvu.

Ztratil jsem asi zbytek soudnosti. A řvu v jeho bytě.

Jestlipak tu má někde gorilu?

Ticho. Naprostý mrtvolný ticho. A von do něj promluví ztraceně klidně: „Prostata. Musím chodit každou chvíli, v noci mě to budí.“

Ztěžka a zrychleně dýchám. Zatínám zuby, snažím se soustředit a je mi čím dál trapněji. Mozek se otáčí na plné obrátky. Chladnokrevnost se mi pomíchala se soucitem. Měl by si dožít ten svůj mizernej život v klidu. Já to teď zmáčknu a von si nachčije do gatí.

Nějak mimovolně ustupuju o dva kroky. Uhýbám mu. Soucit, zsranej soucit. Zvedá se pomalu, jako rezavej přístavní jeřáb. Byl jsem kdysi v Hamburku a...

Doprdele, soustřed' se! Máš toho chlapa oddělat!

Mířím na něj a začne se mi třást ruka. Měla by za ním přijít pečovatelka, aby mu umyla zadek. A ne zabiják.

Projde kolem mě. Sotva se pohybuje. Po mrtvičce, to je jasný. Pravou nohou od kolena dolů nehýbe. Moh bych ho střelit zezadu do týla. Rozcáp by se v chodbě a nadělal by hluku, je to docela narostlej chlap. Ale aspoň bych to už měl za sebou. Chci to zmáčknout, chci to kurva zmáčknout, ale prst mi zdřevěněl.

Von ti neuteče, snažim se omlouvat.

A aspoň to je pravda. Sotva se šourá.

Jdu kousek za ním. Ať se naposledy vychčije. Dopřeju mu to, abych se nemusel cítit provinile.

Ale v hlavě už mám takovej bordel, že se večer budu muset vylejt jak špinavý necky.

Zavře se na záchodku. Slyším každej zvuk. Těžkej prostatik. Pár kapek, a většina na zem. Už ani nedočurá do mísy. Spláchnutí.

Dost bylo sentimentu. Ptát se nebudu. Ruce si umejt nepotřebuje. Dost, dost, dost... Kurva!

Prudce otevřu dveře. Chci pozvednout ruku. Zamířit.

A zírám přímo do hlavně pistole.

Doprdele mrdat strop.

Vypadal jako bezmocnej dědek a já ho podcenil...

Možná mi v tuhle chvíli má proběhnout hlavou celej život. Ale já dokážu myslet jen na to, čím že mě rozpustí v tý vaně. A taky na to, že mě dostal chlap po mrtvici. Neškodnej, starej, nemohoucí chlap. Dost trapný, no.

Člověk v týhle branži nesmí udělat chybu. A ačkoli na nějaký peklo a ďábla...

MARTIN KLEMENT

Do nitra

Noc pozvolna odeznívá, když na obzoru rozpoznal černou hradbu. To musí být město!

Město uprostřed pouště.

Vyrazil vpřed, bosýma nohama se bořil do běloskvoucího písku. S každým krokem se mu hradba zdála vyšší, nad městem se vznášelo zvláštní ticho.

Brzy se tma rozestoupila úplně. S úžasem nyní pozoroval, že se před ním ve skutečnosti netyčí hradba, ale obrovské budovy, stejně vysoké, v jedné řadě, s úzkým odstupem, černou fasádou, bez oken.

Do města nikdo nevcházel, ani z něj nevycházel, nevedly do něj žádné cesty.

Pouští vanul vítr. Na vrcholcích okolních dun létal vzduchem písek a znovu usedal do nařasených svahů. Slunce začalo pálit.

Zamířil k černým budovám vyrovnaným jako vojáci v jednom šiku. Bude tam stín!

Bude tam stín.

Došel k první stavbě. Stála úplně na kraji města. Mohla mít pět či šest poschodí, bez

oken nebylo lehké odhadnout její výšku. Opatrně se dotkl stěny. Ne, to nebyla černá fasáda. Spíše zvláštní druh tmavého kamene. Nikde však nebylo vidět žádnou spáru. Jako by stavba byla zhotovená z jednoho kusu. Hladké rovné stěny bez jakýchkoli ornamentů vyrůstaly přímo z písku, vítr musel zavát podezdívku i chodník, který dříve vedl kolem budovy.

Se zaujetím si stavbu prohlížel. Měla zvláštní, nepravidelný půdorys, dvě podlouhlá boční křídla byla propojena úhlopříčným traktem, černé zdivo nepříjemně pálilo. Když budovu obešel, zatrnulo mu. Přes širokou silnici, jež také zmizela pod nánosem písku, stála opět řada budov, sice kratší než ta první, avšak stejně děsivá svou pravidelností. Jedna slepá stavba vedle druhé, každá nepřátelsky tmavá. Prostor mezi některými budovami byl uzoučký, jinde o něco širší, ale opravdové ulice to nebyly.

Tušil, co ho čeká dále, přesto prošel mezi domy a – rovněž za druhou řadou budov se rozprostíral široký zavátý bulvár a za ním další budovy postavené jako podle pravítka.

Sedl si odevzdaně do vyhřátého písku.

Z očí nevyprosil ani jednu slzu. Namísto nich se mu po tvářích kutálel bílý písek, který byl do města vnášen neúnavným větrem.

V ústech měl sucho, v žilách mu písčítěla krev.

Stín, v němž byl schován, pomalu ustupoval. Slunce stoupalo do nadhlavníku.

Třeba, třeba jsou všichni lidé skrytí v domech!

Zvedl se ze země a s námahou se doplížil k budově stojící nejbliže. Půdorysem se odlišovala od první, na kterou narazil přicházející z pouště. Podobala se ohromné podkově. Obcházel budovu a šmátral po černé stěně. Někde tu přeci musí...

... nebo ne?

... tady!

To je určitě klika! Nebyla vystouplá, nýbrž zapuštěná do stěny. Teprve nyní si povšiml nepatrné rýhy vyznačující obrys dveří.

S námahou stiskl kliku a potáhl směrem k sobě.

Nic.

Vší silou se proto opřel do dveří. Ozval se skřípot, jako když o sebe drou dva kameny. Mezi těžkými dveřmi a zdí se objevila úzká škvíra, z níž se vyřinul zapšklý dusný vzduch.

Protáhl se dovnitř.

Nikde nikdo.

Jen kamenné schodiště vedoucí vzhůru. Shora probleskovaly sluneční paprsky. Začal stoupat. Stále rychleji, čím více se blížil vyústění schodiště na střechu budovy. Otvorem pronikalo do budovy nesnesitelné horko, které se schod od schodu stupňovalo.

Na ploché střeše, rozpálené dořeřava poledním žářem, sotva vydržel. Pohlédl letmo do dále a v tu chvíli jej zlomila závrať. Kam až mu to zrak dovolil, viděl pouze černé střechy budov, nad nimiž vítr hnal pouštní písek. Viděl také, že okolní budovy se vyznačují různými tvary, některé mají dokonce podlouhlé výběžky, které zasahují až do lineárně strukturovaných silnic, před jinými zase čnějí úzké rotundovité věže.

To je...

... to je přeci...!

Hlava mu tepala k zešílení, oči si musel zakrývat rukou, aby mu do nich nevletěl písek. Dovrávoral k otvoru, kterým se před malou chvílí vysoukal na střechu, a vrhl se po schodišti dolů. Narážel do stěn schodiště, nohy se mu podlamovaly a ještě před tím, než sešel ke škvíře mezi vstupními dveřmi a masivním zdivem, se mu žaludek změnil v puklou sýpku. V přišeří schodiště nedokázal určit, co vyvěrá z jeho dutin; měl pocit, jako by mu z úst skapával vařící písek.

...

Protáhl se štěrbinou v budově zpět na silnici. Stavby opět začaly vrhat krátký stín. Nic na to nedbal. Nic nedbal na to, že jeho ruce byly potřísněny okrovou kaší, ani na to, že se mu hlava div nerozskočila. Přešel jednu silnici, druhou a už stál znovu u první řady budov a nakonec i u první stavby, která tvořila kraj města.

Jak jsem si toho mohl nevšimnout? Jak? Vždyť mi to mělo být hned jasné! Vydal se od N směrem k druhé budově: o. Třetí stavba bylo c. Noc. Trvalo mu dobře přes hodinu, než se proplazil mezi prvními řádky a pak, bledý a zesláblý, s očima nevěřičně těkajícíma kolem sebe, pochopil, že město vypráví o něm.

Je-li tomu tak, pak musí být na konci města rozuzlení příběhu!

Z posledních sil vstal pevně rozhodnut překřížit za každou cenu město až k jeho poslednímu slovu. Opíral se o olbřímí písmena svého osudu, klopytal přes vlny písku,

zakopával a upadal, s námahou se stavěl na svá rozpálená chodidla a už si ani nestíral písek z vlasů, očí a rozpukaných rtů; polykal jej místo slin. Ani si nebyl jistý, zda jde správným směrem – sice překračoval silnice, ale klidně se při svém vyčerpání mohl obrátit, aniž by si toho povšiml, a ve skutečnosti se již několik hodin vracel zpátky na začátek města.

Den se pomalu naplňoval, avšak teplý vítr svištěl silnicemi dál.

Vůle ho stále více opouštěla. I jeho nohy se začaly drolit a vítr rozfoukával jeho tvář. Připadal si jako torzo antické sochy.

Minul další dvě písmena, jedno napravo, druhé nalevo, a věděl, že dále již nedojde.

Stanul na pokraji propasti.

Ani ho to nepřekvapilo.

Mezi budovami zela hluboká jáma. Ze všech směrů se do ní sypal písek a stékal po jejích kosých stěnách do jícnu, jehož dno nebylo vidět. Díval se jakoby hypnotizován do tohoto obřího trychtýře, nohy mu podkluzovaly, neviditelná síla jej strhávala dolů do chřtánu.

Nebránil se.

Takto to muselo skončit.

Ať už by šel kudykoli, vždy by došel ke srázu. Jáma jej očekávala a on se jí poddal.

Jemně sklouzával po její písčité stěně, svět se s ním točil, viděl písek i nebe, potemnělé, stále menší a menší černé budovy, mizící za hranou srázu, cítil se stále lehčí, rozsypaný, vykoupený.

A tak to bylo dobře. Kdyby totiž došel až na konec města, dozvěděl by se, že by uprostřed textu našel svou smrt.

SÁRA HELTAI

Chanson Olomucensis

Časné ráno. Sedím v autobuse. Dívám se na krajinu, která pozvolna vystupuje z ranní mlhy. Víím, že až bude slunko vysoko a horký den, budu už v jiné zemi. Neznámí lidé, krajiny, ulice, cizí davy, zvuky, jazyk, kterému nerozumím. Snad to půjde.

Měsíc ve školní lavici uprostřed léta. Dopoledne semináře, testy, odpoledne přednášky, domácí úkoly. Neředínské koleje, neznámí spolubydlící, nekonečné pařby, víkendové výlety.

Česká republika. Český jazyk. Naprosto neznámí lidé.

Nikdo mi nebude rozumět. Neumím česky a nebudou mi rozumět. A všichni budou mluvit anglicky! Proč jsem se nikdy neučila anglicky? Jak jsem mohla být tak hloupá, že jsem se nezačala učit anglicky... Takové myšlenky se mi honí hlavou, dokud autobus nezastaví.

Na autobusovém nádraží jsme zatím jenom dvě, Maďarky, a tak se společně vydáváme do města. Na hlavním náměstí si sedáme do restaurace, že sníme svůj první český oběd. Ještě nenastala doba smělých pokusů - rozhodneme se pro pizzu. Přejeme si k ní aspoň české pivo, ale k našemu údivu nám přinesou Stellu. Už víme, kam příště nechodit.

Vidíme, že skupina našich univerzitních kolegů si sedá k sousednímu stolu. Přesedáme si rychle k nim. Slyším první „What’s your name?“. Otázka je adresována mně. Snažím se zachovat dobrou náladu. Vychrlím ze sebe jedinou anglickou větu, kterou už umím naprosto bezvadně: „I don’t speak English.“ Kvůli mně se vzájemně představujeme česky. Dozvídám se, že sedím za stolem s Italem, s Američanem a se dvěma Ruskami.

Rozhovor ovšem pokračuje dále anglicky. Už začínám být skleslá, když mě Američan oslovuje francouzsky. A taky Ital se přidá k našemu rozhovoru. Naše přátelská společnost se za dalších jazykových kavalkád pomalu rozrůstá. Večer se k nám připojí jeden Skot a jedna Rakušanka, se kterou se bavíme - spíše pokoušíme bavit - několik minut česky, než si uvědomím, že můžeme vlastně zkusit mluvit německy. A ukazuje se, že také Rakušanky mluví německy docela dobře. Byl to náročný den.

Ve škole jsme sice rozdělení do různých skupin, ale ve volném čase jsme vždycky spolu s přáteli. Velký společný oběd, psaní domácích úkolů nad pultem piva, skupinové mytí, noční výlety, ranní úprk do školy. Naše poznávací znamení je, že anglické, české, německé, francouzské a - jelikož jsou ve skupině dvě Maďarky- také maďarské věty stíhají jedna druhou. Tento stav vděčně přijímáme a pro mou nulovou znalost angličtiny a naši společnou neúplnou znalost češtiny přetrvá po celou dobu kursů.

Vídáme se vlastně i na kursech. Společná káva před kursem, o přestávce hromadný

sprint do pekárny. Ve třídě probírání nepochopitelných gramatických problémů a posuzování učitele mimo třídu. Neuvěřitelný kolotoč, bez zastavení. Každý den je něco nového, něco neznámého, něco zvláštního. Mezitím víkendové výlety. Všichni se těší na fantastický výlet do Prahy. A Praha nezklame.

Koza na parkovišti kolejí, procházka po mostě plném pavouků křížáků, Hradčany. Malá hospoda plná hostů vyhlížejících tak abstraktně, že zapomínáme pít. Později obohacujeme naše jazyky slovesem „betonovat“ (maď. betonozni) díky kombinaci becherovky s tonikem, které Češi říkají prostě „beton“.

Touláme se městem, fotíme. Kavárny, muzea, záchody, hospody. Turisty, Čechy. Češi a turisté. Dlouhé noci a unavené dny. Spaní v parku v centru hlavního města. Procházka v krápaní deště. Nezapomenutelná, nevyličitelná pražská atmosféra.

Pak opět v Olomouci. Míjejí další hodiny, dny, týdny. Jak se blíží konec, přibývá stále více a více převratných rozhovorů, českých vět, cítíme stále více, že se děje něco neopakovatelného. Někteří to prožíváme poprvé, ale někteří z nás už několikrát zažili, co znamená, že čas je nezadržitelný a i náš společný čas dojde konce. A někdo dřív, někdo později, ale nakonec všichni odcestujeme na druhý den z Olomouce. Naše poslední společné dny, noci, večery a rána.

Spala jsem méně než jednu hodinu, vědomí se mísí s útržky ranních snů, v polo-spánku pozoruju, jak se bus pomalu rozjíždí. Ještě zachytím očima poslední velkou reklamu na zdi obchodního domu, pro ospalost ji stěží dokážu rozluštit, vyjde mi z toho nějaká zkomolenina, ale to už teď nevádí.

Protože včera byla... Rozlučková párty. Slivovice, pivo, hudba, trochu povyk, i slzy. Obětí trvajících zdánlivě hodiny. Tak to bylo všechno. Zakloním se do opěradla, brzy usnu, jen stěží dokážu udržet oči otevřené, ale vydržím až do konce. Na bílé tabuli úbíhá někam do minula velikou červenou čarou přeškrtnutý nápis Olomouc.

ZDENĚK VOLF

ZVONOHLÍK

Zpívá
ze strachu
z ticha?

* * *

Bašóovi

Po dešti... za chlívem
dopíjím kávu
do stébel.

OMLUVY

Miloši Doležalovi

*

Důležitější bývá,
kam nejdu.

*

Dojde-li v tichu
k beztíži.

PŘÍMLUVNÁ

(z Tuřan)

Vláda prodloužila pronájem stíhaček.
Dívám se, jak si na obzor sedají
při jarních leteckých dnech.
Zas jsem se nezamiloval do zimy.
A začínám prahnout po moři, po pláži,
na níž nemůžeš vytrhávat plevel.
Říkám si o ponorky...

ZVONICE

(na hudbu Ireny a Vojtěcha Havlových)

Jdeš vedle krávy
na indickém venkově,
co neseš na hlavě,
přestáváš si přidržovat rukou,
usedáš u studny,
kde vyrostlas
taháním za provaz.

OBŘADY

(letní)

Co kořen, kámen, díra... to schod
na našem borůvkovém svahu
nad Horní Bečvou, po mši
s nedělní platností a přespání
u rodičů, kdy kuličky kloužou
mlčky mezi prsty, dokud neprohlédnem,
kudy mezi námi chodil mráz.

KDYŽ UŽ

Nenech si u ní kytaru
před vojnou,
nelíbej
ji ani na rty,
jen na ústa, když už,
dopisy, fotky
lze spálit, před pláčem
ustoupit k řece,
jen před rty,
jimiž se přichází
na svět...
ani k matce.

Z PODZIMNÍ TERASY

Měl by natřít rýny,
zábradlí,
vyměnit kachličky.
Ale má k tomu citový vztah.
Taky k trávě
deroucí se ze spáry.
Vždyť než déšť cement vydrolí, prst
vítr navěje.
Těž síly ubývají, toho času
co jen spotřebuje
k sledování zpráv či slev.
Promazává kolečka,
než vyrazí k potoku
s tmou
vysbírat pytle
zachycené po týdnu.
Před modlitbou přiloží,
kdyby někdo nad střechou
jak u nosních dírek dech
pozoroval dým.

ZA RUKU III

Ještě si zaházet s míčem
a do plastového hrnku
dolít čaj. K večeři bude pečivo
s pomazánkou od všeho trošku.

Pak zajít na to koupaliště,
jenom se svléknout,
jako když měnili vodu. I obejít
ony vrátnice, kde čekával na otce.

Odejet až vlakem, za kterým
za ním běžel. Pouštěje si Bečvu
jako kvůli vyčurání
po operaci vodu.

K VÝHLEDU

V říjnu, jako bych šel do kopců,
ryju. V hrudách, tisícero metrů
nad pláčem, dohmatávám se
hladícího bodu...

TOMÁŠ VAŠUT

LODÍ K ELDORÁDU

(Dorotce)

Sněží mi květy kaštanů,
na plavých vlnách Tisy
zní tichá melodie fada...

A pod zelenou mantillou
se už i město halí,
po lípách řeka rozkvétá
ztrácející se v dáli
utonout v deltě bezčasí,
dokud dva bílé měsíce
průzračně plují temnou vodou
severní hvězdné oblohy...
Když ani slova nepomohou,
co zbývá, Dorotheo?
Soucit a vzdor?
Mi-e dor.

A nikdo není,
nedá dobrou radu,
co dělat, co si počít, když –
již odplouvá loď k Eldorádu.

8.–12. května 2015

FRUZZINA DOBOS

***

(V autobusu)

V autobuse, tramvaji i ve vlaku,
všude slyším, že se nevyvedla
doba sametových převratů,

že nejsou hranice a nejsou ani meze žádné
a že si každý dávno dělá,
co jen ho napadne.

Mí drazí vrstevníci z roku nula
jedenadvacátého století, vás čeká
namísto boje, snů, jen nekonečná nuda,

a to vám přitom pořád hučí do hlavy,
jací jste výjimeční; jasně,
tak výjimečně beznadějní, souhlasím,

jak celá moje generace,
do které nepatřím a nechci patřit;
a strach žít takto na distanc,

jak ta, o které říkáte si:
tak mladá a tak naivní,
zato vy máte „patent na rozum“.

Aťsi, no tak jsem teda blázen, který
volá: probudte se, předčasně přemoudřelí,
ještě nás pořád čeká „život celý“,
ne jenom cynické a nesmyslné fráze.

MÁ ČESKÁ OTÁZKA

Proč se mi stále bráníš?
Vždyť já se snažím denně
časovat, skloňovat tvá jména.
Bojím se, že to smysl nemá.

Proč nedáš se mi poznat?
Dva roky spolu – věčnost celá!
Proč jen ti nerozumím,
vždyť já bych tolik chtěla...

A přece je to láska,
ač složitá a vrtošivá.
Snad nepřeháním, mám-li dojem,
že už se do mě tiše vžíváš.

Z maďarštiny přeložil Tomáš Vašut

JONÁŠ HÁJEK

***

Ulice tvoří prostranství, na kterém je posazený začátek dálnice. Pás zeleně na mírných svazích. V pozadí zázrak topolů, kdysi tu končilo město. Ukazatel do ciziny jako vše, co nyní potřebuji.

***

Bez matky
svět už provždy cizí.

Přišels
jako obvykle
pozdě –

přátelské ne
určené
svodům reality.

Březen 2014

Vysadte lesy, nakupte dřevo
Provedte jednoduchou stavební
úpravu Jezte hodně čočky
Milujte se po celý rok jak zjara

Bude nám ještě horko

Myslete na to, jak mrzli na demonstracích
Myslete na holku – sněženku v rozpuku
jejíž poslední status zněl umírám
Neprodejte její oči

Za Jiřím Rulfem

A pak zazvonil zvonec –
dějiny pokračují.
Za chatou se rojí včely,
pod verandou klíčí
hapax legomenon.
„Co víš o jazyce!“ křičí
pumpař odnaproti.
(Co si pamatuju,
vypadal jako zjizvený.)
Čerstvý vítr
přinese státnost v prášku.
V útrokách
zahaleká krev.
Ten med, co si ukradnem,

ten ještě nikdo nejedl.
Ani ten dělník public relations,
který založil
svatého Dyndy.

MICHAL MARŠÁLEK

Mlha přitlačí

Mlha zarovnává
stromy do prázdna
a mění význam
jejich větví.

...

V mlze se stromy
nedají zvážit.

...

V mlze jsou auta
nehybnější než
překážky.

...

V mlze je nehybnost
podmínkou.

...

V mlze se bloudí
o stupeň výš.

...

Jen v mlze auta
opouštějí dálku.

...

Odveta mlhy -
další a další prahy
jsou překračovány.

...

Skupenství pevná
a tekutá a plynná
se v mlze prolnou.

...

Stromy v mlze
ubývají a ubývají,
až je vidět
jen jejich právo
nevyprávět.

...

V mlze jsou větve
a kořeny totéž.

...

Žádná stopa -
stopa se do mlhy
nedá otisknout.

PAVOL IČO

Mača

Až do minulého týždňa vlastne nebolo v mojom prípade o čom hovoriť.

Hoci nechtiac, musím priznať, že som sa ničím nelíšil od väčšiny rovesníkov.

Cez deň som bol v škole, večer v meste alebo pred televízorom a najviac som sa zaujímal o dievčatá.

Pred týždňom, vo večerných hodinách, však na dvere nášho bytu zaklopalo stádo mladučkých, asi desaťročných dievčat.

Samozrejme, keď kloпали, ešte som ani len netušil, čo ich príchod spôsobí, pretože to by som im ani neotvoril. V rukách držali mačiatko a chceli od mami, aby sa ho na noc ujala.

Sľúbili, že po mača prídu hneď ráno a nájdú mu domov.

No a keďže naša perzská mačka Yuky bola na chate s otcom, a medzi zvieratami teda nemohlo dôjsť ku konfliktu, mama sa nechala uprosiť.

Zviera skončilo v našom byte.

Pri pohľade na sivobiele mača s veľkou zakrvavenou chrastou na krku ma ovládla lútosť, ktorá zmizla rovnako rýchlo, ako sa objavila.

„Vždy som vedel, že si blbá!“, okríkol som matku. „Vieš, aké môže mať choroby! Je z ulice!“ „Ale bola sama, na ulici by zomrela...“, hájila sa mama a mača pri pohľade na mňa zaliezlo pod vaňu.

„Odnes tú špinavú mačku do útulku! Nepotrebujem od nej niečo dostať!“ naliehal som.

Mača medzitým vyšlo spod vane a zamierilo do mojej izby. Rovno na koberec z ovčej vlny!

Pred nosom som mačaťu pribuchol dvere a niekoľkokrát matke rázne zopakoval, aby ju odniesla.

Matka napokon, bez toho, aby sa na mňa čo i len pozrela, vzala mačku a odišla.

Pár minút na to som odišiel aj ja.

Opiť sa.

Lenže, ako tak pijem, z ničoho nič mi zovrelo hrdlo a už cez neho nechcela prejsť ani kvapka.

Cítil som, ako sa mi chvie žalúdok, ako

ma opúšťa sila v nohách, a tak som sa radšej rozlúčil a zamieril na ulicu.

Keď som sa konečne dostal domov, slabosť ma prinútila ľahnúť si, no zaspával som dlhé hodiny, pretože cez dvere maminej izby presakovali vzlyky, čo ma stále tiahli ďaleko od snov.

Ráno by som si na mača hádam ani nespomenul, keby sa naňho neprišli spýtať dievčatá, ktoré zviera doniesli. Povedal som im, že je v útulku a že ju tam môžu ísť pozrieť.

„Boli tu tie kravy, chceli vidieť mačku...“ informoval som mamu, keď prišla domov z práce.

Zatvárala sa smutne.

Na vrátnici útulku jej povedali, že budú celý deň hľadať niekoho, kto by si mačku vzal, a ak sa nikto nenájde, budú ju musieť utradiť, keďže sú preplnený.

Ani sám neviem prečo, naliehal som, aby zistila, čo je s mačatom.

Už podľa tónu, akým sa v telefóne rozlúčila s pracovníkom útulku, som vedel, ako dopadla.

Keď mi to povedala, iba som sa usmial.

Blbá mačka, napadlo mi, čo iné by sa s ňou aj mohlo stať!

A vôbec, čo tam po nej! Ved' zvieratá ani nemajú dušu!

Tú noc som znovu nemohol zaspáť. Budilo ma silné mňaučanie. Vstal som z postele a rozhodol sa skontrolovať Yuky, no skôr, než som prišiel k deke, na ktorej zvykla odpočívať, uvedomil som si, že je na chate a zvuky pravdepodobne prichádzajú zvonku.

Na druhý deň mama vypráždžala rezne. Bola nedeľa a hoci sme boli len dvaja, nechcela pokaziť tradíciu.

Nôž sa pekne, hladko zaboril do mäsa, akoby som ho máčal vo vode.

A práve, keď som si jeden šťavnatý kúsok prikladal k ústam, vynorilo sa spod stola sivobiele mača, ktoré začalo otvárať papuľu a hľadelo priamo na mňa.

„Čo chceš?!“ oboril som sa naňho, tak trochu hlúpo. Ved' ako by mi mohlo odpovedať?!

Mača však ani nezamňaučalo.

Iba otváralo papuľu a z rany na krku mu skĺzali kropaje krvi.

Odvtedy neuplynul ani deň, aby nedobiedzalo.

KVANTOVÉ POVÍDKY O LÁSCE VESMÍRNÉ

Tři roky po smrti Hany Andronikovy vyšel v Odeonu soubor jejích povídek *Vzpomínky, co neuletí* (2014). Nejedná se o nové texty, ale o souborné vydání, tedy spojení osmihlavého cyklu *Srdce na udici* (2002) a pěti samostatně publikovaných povídek. Podíváme-li se na periodicitu vydávání autorčiných knih, zjistíme, že se jedná spíše o dokončení započaté řady než o hlubší nakladatelský záměr. Přesto existuje několik důvodů, proč se k povídkám Andronikovy vracet.

Myslím, že to, co její povídky nejvíce odlišuje od současné prózy, vystihuje částečně označení laskavost. Není to vlastnost tematizovaná v povídkách, laskavost je součástí autorské perspektivy, která učinila tak specifickým již její románový debut *Zvuk slunečních hodin* (2001). Důležité je, že tento rys nijak nepodmiňuje fabulační pestrost, necenzuruje tragiku, nezříká se kritiky a nebrání ironii. Možná zní neuvěřitelně, že tyto přístupy lze propojit i zachovat.

Povídky Andronikovy nejsou postaveny na dramatickém ději ani na bohatém epickém základě. Naopak na první pohled působí poněkud fádně, vypráví o mezilidských vztazích, partnerských a rodinných, jsou to nakonec dobře známé příběhy. Čteme o přehnaně milující matce, věčně prchajícím synovi, mladé dívce vydržované starším mužem, dítěti rozvedených rodičů atp. Protagonisté povídek jsou však především individualitami a k důsledné typičnosti jim vždy kus přebývá, například ustaraná matka oplývá navíc povznášející schopností smát se svému omylu. Zde se již přibližujeme k oné laskavosti. Typizace je v povídkách rysem cíleně odkládaným, někdy až do pozice pointy. Andronikova píše postavy, aby byly sdíleny. A sdíleny mají být proto, aby byly překonány předsudky v mezilidských vztazích. Výrazný je záměr morálně povznášet, nikoli moralizovat. Všechny příběhy vypovídají o vlastních představách protagonistů a konkretizacích partnerských a rodinných vztahů. (V rámci povídkového cyklu jsou osudy jednotlivých postav provázány, čímž se významy povídek vrství, řetězí či přeznačují.) Láska je zde většinou nepojmenovanou konstantou mezi rodinnými příslušníky, milenci i partnery. A je také stmelujícím principem celého povídkového cyklu. Hybatelem konkrétních lidských osudů je však její rozdílné pojetí a význam. Pro

jednoho cesta za štěstím, pro druhého základ traumatu. Jak začíná jedna z povídek: „*Jedním z nejvýraznějších rysů tohoto světa je skutečnost, že jeho zákony vypadají prostě, zatímco bezpočet stavů a situací, v nichž se projevuje, se vyznačuje mimořádnou složitostí.*“

Význam povídek spočívá ve velmi jemném rozlišování, které motivují také principy kvantové fyziky. Tento zájem autorky se promítá především do promyšlené kompozice cyklu – základní částice (postavy) a jejich vzájemné působení; zároveň jsou tyto částice rozvíjeny s neustálým ohledem na celek, který nemá božskou podstatu. Postavy bilancují či jednají zasaženy složitostí mezilidských vztahů a přitom se vymaňují z řádu dobrého a špatného, neulpívají na snadném hodnocení s krátkodobým účinkem, ale podstupují cestu, která vede k jejich možnému duševnímu přerodu. Autorka přitom mnohdy klade na stejnou úroveň organismy lidské a rostliny či živočichy.

Dramatičnost příběhu spočívá především v nesdělitelnosti či nesdílnosti tichého trápení, prožitku nebo specifické touhy postav, které ústí v osobité způsoby smíření se s životními situacemi nebo v jejich přijetí. Tím se opět vracíme k oné laskavosti. Ačkoli postavy Andronikovy nežijí v idylických poměrech a vlastně se jejich konkrétní osudy mnohdy vyvíjí spíše tragicky, nejsou exemplárními nositeli traumat, ale potenciálními vítězi svých bojů. Autorka totiž vždy poskytuje také možnost k překonání obtížných životních situací. Nevyhýbá se při tom ani humoru či ironii. Je to subtilní užití příběhu, jehož katarze je bohatá a opakovaným připomínáním neztrácí na síle. Za laskavou tedy považuji snahu konstelace mezilidských vztahů promýšlet, hledat cesty z pastí kategorizací, zároveň o tom napsat jednoduše a přitom osobitě příběh. V tom jsou texty Andronikovy jedinečné, představují v české literatuře specifické pojetí řešení otázky mezilidských vztahů.

Bohužel rozlišovací schopnost vydavatelů tak dalekosáhlá nebyla, čímž se vracím k důvodům vydání. Výhrady mám především vůči neodlišení povídkového cyklu od samostatných povídek. Provázanost původního celku nebyla narušena, ale editor pominul potřebu jej graficky odlišit, jako uzavřený významový celek, čímž zrušil recepci pointy a kumulovaných významů. Čtenář jistě pocítí tuto změnu rytmu a zaskočí ho také změna kompozičního řešení po přečtení první samostatné povídky. Nepochopitelně

a neopodstatněně vyznívá potřeba sloučit texty pouze na základě žánrové příbuznosti. Zároveň má zvolený název spíše sentimentální význam odrážející mimotextové okolnosti, než že by vypovídal cosi podstatného o textech sbírky. Ačkoli možnost setkat se s výraznými texty výtečné spisovatelky je lákavá, je třeba počítat s tím, že v tomto souboru se nám při tom editor spíše staví do cesty.

Petra Kožušníková

Hana Andronikova: *Vzpomínky, co neuletí*. Odeon, Praha 2014.

A Z DĚJIN VYSTOUPIL ČLOVĚK!

Půvabnou knížečku o slavném českém dirigentu Václavu Talichovi jsem brala do rukou s dvojnásobnou radostí: jednak že se týká kolaborace, a jednak, že je autorem Jiří Křesťan. Z textů tohoto historika a archiváře stabilně ční tichá radost ze sounáležitosti s předmětem psaní. Křesťan má bezesporu schopnost věci promýšlet do větší hloubky, aniž by sklouzl do nějakého moralizování a soudcování, což – zejména u kolaborace – je nesmírně těžké. Udržet si nadhled, mít stále potřebu a schopnost téma nahlížet z větší výšky, nezabřednout do detailů (byť sebelákavějších) a nesnažit se o absolutní závěry je výrazem obdivuhodné odborné disciplíny a osobní sebereflexe, která není v našem prostoru ani obvyklá, ani samozřejmá.

Kolaborační téma se začalo u nás rozvíjet velmi pozdě, a nelze říci, že by brzdou byla pouze společenská situace před rokem 1989. Na začátku tohoto století vznikla řada studií i monografií k tématu, které spojuje to, co mě na všem nejvíce zarazí: aniž by na jejich základě vznikla nějaká celospolečenská potřebou podmíněná širší diskuse ke kolaboraci, nějak automaticky se po vydání základních prací (zejména Borákové, Jiříkové, Janákové...) přijalo, že máme něco hotového. Že už je popsáno, vysvětleno, že už zkrátka stačí. Ale nestačí. S možná vyzývavou drzostí tvrdím, že kolaboraci se nepodařilo definovat, a ani přenést za rok 1948. Máme popisné vědecké práce zabývající se válečnou kolaborací a jejím právním rámcem v letech 1945–1948. Nadále se ale nemluví o kolaboraci 50. let, a o kolaboraci normalizační ani nemluvě.

Za tím vidím skutečnost, že současná společnost považuje výzkum v této oblasti za otřes, o který nestojí; pokud může klouzat po povrchu věcí, ponechává si tento postoj legitimním. Zakrývá jen řadu traumat, která by při přijetí prostého faktu, že jejich sebereflexe sice bude bolestná, ale ve výsledku osvobozující, měla na českou společnost sebeukostřující vliv.

Z výše omezeného časového rámce nevybočuje ani Křestánova knížka. Hlavní těžiště knihy – jak jinak – leží v popisu Talichova působení za nacistické okupace a v reflexi dirigentova válečného období retribučními soudy. Během okupace se totiž přední představitelé národní kultury ocitli v konfliktu se společenským očekáváním: z jejich postavení totiž nějak samovolně vyplynul imperativ vysoce mravního jednání. Mnozí z nich na to nejenže nebyli připraveni, ale ani o to nestáli. Okupace vznesla na osoby, které byly vidět, nároky téměř heroické a ti, na které tato očekávání padla, neměli možnost volby: prostě se měli umět chovat čestně, nebo minimálně „nezávadně“ tak, aby se jejich chování nedostalo do konfliktu s paragrafy retribučních soudů. Tak si to žádala vypjatá společenská situace, v níž český národ bojoval o přežití.

Václav Talich byl jedním z těch, kteří si takové postavení nepřáli. Miloval hudbu a té se chtěl oddávat, ale jeho hudební působení dostalo najednou politický rozměr. Závazek vyplýval i z působení ve správě opery Národního divadla, což představovalo jedno z nejprestižnějších míst v české hudbě. Okupantův tlak na intenzivnější zpolitizování české kultury a na vtažení význačných kulturních pracovníků do okupační politiky je nasnadě. A nelehký Talichův zápas představující trvalou oscilaci mezi ústupky okupantovi a současně až bytostně vzednutým osobním odporem nedělat věci tak, jak si přeje okupant, je mistrovskou ukázkou Křestánova historického myšlení: Talichův obraz je v Křestánově podání zcela lidský a naprosto uvěřitelný. Uvážíme-li prameny, které měl Křestán k dispozici a na jejichž základě Případ Václava Talicha vznikl, můžeme si být jistí, že řeči o suchopárnosti historických pramenů nemohou být pravdou. Ty jsou naopak velmi živé, s obrovským množstvím informací a nejrůznějších konotací – chybí ale lidé, kteří s nimi umí naložit tak, aby pramen mohl namalovat kus minulosti. V tomto je, myslím, Křestán zcela obdivuhodný: hluboké porozumění a sounáležitost s dobou, o které píše, s postavou, do níž proniká a sklá-

dání drobných střípků z dirigentova života do velkolepé dějinné mozaiky je velmi vydařené. Křestán zkrátka napsal člověka. A ani mi nevadí, že v detailech Křestánův Talich nemusí sedět. Mám velmi ráda nenásilný import subjektivních prvků do historických postav, a výkladu dějin vůbec – pokud máme dějiny nějak křísit, nějak oživit, nevěřím, že by se to mohlo obejít bez subjektivního nazírání na věc. V tomto Křestán prokázal vkusnou míru, a ta především způsobila zrození skutečné, živé, historické osobnosti.

Výše řečené samo o sobě stačí k čtenářské spokojenosti: knížka je ale navíc nádherně vypravena. Menší formát působí velmi sympaticky, bohatost fotografií, karikatur a obrazového materiálu není rušivá, ale naopak vyzývá k častějšímu zastavení; rovné, přímé písmo; poznámky psané pod čarou a posazené přímo pod text (nikoli za text), takže odpadá namáhavé dohledávání zdrojů na konci knihy; potřebný odborný doprovod (seznam pramenů a literatury, jmenový rejstřík, résumé, ediční poznámka) dokládá autorskou pečlivost – jednoznačně se dá říci, že je to kniha i práce, která se po čtenáři natahuje. A tak by se to mělo historikům dařit častěji.

Andrea Chrobáková Lněničková

Křestán, Jiří: *Případ Václava Talicha. K problému národní očisty a českého heroismu.* Akropolis, Praha 2014.

MOŘSKÉ VERŠE

Vítězství v Literární soutěži Františka Halase a vydání sbírky jsou pro Kláru Šmejkalovou prvními kroky k úspěchu. Informaci, že se na sbírce redaktorsky podílel Vojtěch Kučera, jsem navíc pojala jako (další) příslib kvality. Drobná knížečka, nominovaná taktéž na Cenu Jiřího Ortena, s názvem *Naživo* (Nakladatelství Šimon Ryšavý, Brno 2014) už fotografií použitou na obálce naznačuje, že nepůjde o nic starousedlického a nevýrazného.

Přesahy k dalším uměleckým odvětvím dávají kromě titulní strany explicitně najevo i názvy tří částí, do kterých jsou texty organizačně sestaveny: *Záběry, Fotografie, Obrazovky*. Jedná se o dělení spíše formálního rázu, básně by se obešly i bez něho.

Poetikou pak připomínají spíše fotograficky statický záznam se smyslem pro zmrazení času a prostorem pro klidné vnímání, než shon tele-

vizní obrazovky a míhání stříhů. První dvě části, charakterově si velmi blízké, tak sluší autorce dle mého mínění o něco více než třetí (nejkratší část), plná důvěrné du-formy a ostřejšího rázu.

Tak tedy první dvě části. Poezie místy magicky fyzikální, plná prostoru, napínání, pohybu a buněk. Ostatně: *rozčleněna v organizovaný plech / mám své šrouby.*

Lyrický subjekt má svůj svět vlastních vnitřních pochodů, uzavřený v bublině se rozhlíží po okolních prostorách a v uších mu jistě hučí. Duchem jakoby nepřítomný - vydělený vzdálený pozorovatel. Vně, přesto však uvnitř. Myslím, tedy jsem. (...) *úplný obraz - tam, kde stromy / i domy jsou, z hodin to zní: jsem // útok dozadu, achillovka pne, / (...) / bránící se paže chrání: proti sobě // hozené bumerangy zaklapnou knihu, / tenký, drátěný zvuk kola dá zvědět / jejich pokračování: jeden obličej, / či dva zrcadlově převrácené.*

Jak napovídá obálka - stěží i lyrickému subjektu vidíme do tváře.

Přesto je tu rozpor. Postava na obálce vzbuzuje otázky, neklid, ale ze stránek sbírky se line pravý opak. Jako celek jsou verše spíše vstřícné a zanechávají smířlivé zdání, ačkoliv některé motivy přinášejí i výbojně, ohněm zdobené ozvuky: *jsem spánek na nádraží / otravná unikám do prostoru, / říkám přestaň se mnou bydlet, ty / a ty a další, kteří mě třeba jen minuli // nesnáším čas a chodit včas / termíny se mění // soudím druhé podle jejich stisku, / schopnosti přijmout a držet slovo / dočista se loupu, kůže schne / jak listí, razítka na dluzích mé matky.*

Jak hlučné mořské vlny s divokou lehkostí a svým pravidelným rytmem tak i poezie Šmejkalové se chlubí vyvážeností. Má zneklidňovat, ale místy dělá opak - působí meditativně blahodárně (snad tomu pomáhá délka veršů, struktura básně), i když má zřetelný náboj.

Mají-li texty nějakou silnou výpovědní hodnotu, o kterou by český národ neměl být ochuzen, to, přiznám se, stále nevím. Ani se sbírka čtenáři přístupně neotevívá s pažemi široko do stran. Není knihou pro každý večer, je třeba se s ní setkat ve vhodný moment, pak dokáže bouřit smysly. Přitom: Tak nějak tuším, že ještě autorka nevytáhla všechna esa... Přesto se už nyní profiluje specificky zajímavě a velmi vyspěle.

Michèle Baladránová

Šmejkalová, Klára: *Naživo*, Šimon Ryšavý, Brno 2014.

